

Özne Yüklem Uyumu

Özne yüklem uyumu, özne ile yüklemün kişi ve sayı bakımından birbirine uymasüdür. Özne değişirse yüklemün eki de değişir.

1 Temel Kavramlar

- Yüklem: Cümlede yargıyı bildiren sözcük.
- Özne: Yüklemdeki işi yapan ya da durumu yaşayan öge.
- Özneyi bulmak için yükleme "kim, ne" diye sor.
- Uyumun iki yönü vardır: kişi ve sayı.

2 Kişi Uyumu

- Yüklem, öznenin kişisine uygun eki alır.
- Ben geldim, sen geldin, biz geldik, siz geldiniz.
- Öznede "ben" varsa yüklem "biz"e göre çekimlenir.
- Öznede "sen" var, "ben" yoksa yüklem "siz"e uyar.

3 Sayı Uyumu

- Tekil özne tekil yüklem alır: Çocuk güldü.
- İnsan dışı çoğul özne genellikle tekil yüklem alır.
- Örnek: Kuşlar öttü. Ağaçlar sarardı.
- İnsan olan çoğul özne iki biçimde de kullanılır.
- Örnek: Öğrenciler geldi. Öğrenciler geldiler.

4 Saygı Uyumu

- Saygı için tekil özneye çoğul yüklem gelebilir.
- Örnek: Müdürümüz bugün gelmediler.
- Bu kullanım zorunlu değildir, tekil yüklem de doğrudur.
- Tek kişiye "siz" demek de saygı bildirir.

5 İki Adımda Kontrol

- 1. adım: Yüklemi bul, "kim, ne" sorusuyla özneyi belirle.
- 2. adım: Öznenin kişisine ve sayısına bak.
- Özne çoğulsa insan olup olmadığını kontrol et.
- Yüklemün eki özneye uymuyorsa cümleyi düzelt.

Özne Türüne Göre Yüklem

Özne türü	Yüklem	Örnek cümle
Kişi zamiri (ben, biz, siz...)	Kişiye uygun ek alır	Biz erken geldik.
İçinde "ben" olan özne	"Biz"e göre çekimlenir	Annemle ben gittik.
İnsan dışı çoğul özne	Genellikle tekil	Kuşlar öttü.
İnsan olan çoğul özne	Tekil ya da çoğul	Öğrenciler geldi / geldiler.
Saygı duyulan tekil özne	Çoğul olabilir	Müdürümüz gelmediler.

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

Özne Yüklem Uyumu: adım adım 5 örnek

ÖRNEK 1 KİŞİ UYUMU

"Ben ve kardeşim dün sinemaya gitti." cümlesini düzelt.

- 1 Yüklem "gitti"; "kim gitti?" sorusunun cevabı: ben ve kardeşim.
- 2 Öznede "ben" var; ben ve kardeşim "biz" eder.
- 3 Yüklem "biz"e göre çekimlenmelidir.

Cevap: Ben ve kardeşim dün sinemaya gittik.

ÖRNEK 2 İNSAN DIŞI ÇOĞUL ÖZNE

"Bahçedeki çiçekler bu sabah açtılar." cümlesinde yüklem nasıl olmalı?

- 1 "Ne açtı?" sorusunun cevabı: bahçedeki çiçekler.
- 2 Özne çoğuldur ve insan dışı bir varlığı anlatır.
- 3 Bu öznelerde yüklem genellikle tekil kullanılır.

Cevap: Bahçedeki çiçekler bu sabah açtı.

ÖRNEK 3 İNSAN OLAN ÇOĞUL ÖZNE

"Sporcular sahaya çıktı." ve "Sporcular sahaya çıktılar." Hangisi doğru?

- 1 İki cümlede de özne "sporcular"dır.
- 2 Özne çoğuldur ve insanları anlatır.
- 3 İnsan olan çoğul öznede yüklem tekil de çoğul da olur.

Cevap: İki cümle de doğrudur.

ÖRNEK 4 SAYGI UYUMU

"Sayın Valimiz okulumuzu ziyaret ettiler." cümlesinde yüklem neden çoğul?

- 1 "Kim ziyaret etti?" sorusunun cevabı: Sayın Valimiz.
- 2 Özne tek kişidir, yani tekildir.
- 3 Yüklemdeki çoğul eki sayı değil, saygı bildirir.

Cevap: Yüklem saygı için çoğul kullanılmıştır; uyumsuzluk yoktur.

ÖRNEK 5 KİŞİ UYUMU

"Sen ve Deniz yarın erken gelmelisin." cümlesini düzelt.

- 1 "Kim gelmeli?" sorusunun cevabı: sen ve Deniz.
- 2 Öznede "sen" var, "ben" yok; sen ve Deniz "siz" eder.
- 3 Yüklem "siz"e göre çekimlenmelidir.

Cevap: Sen ve Deniz yarın erken gelmelisiniz.

MİNİ TEST

Özne Yüklem Uyumu: 10 soruda kendini dene

Ad Soyad:

Tarih:

Doğru / Yanlış:

1. Hangi cümlede özne ile yüklem kişi bakımından uyumludur?

- A) Biz maçı kazandık. B) Ben yarın geleceksin.
C) Sen kitabı okudum. D) Siz erken kalktık.

2. "Kediler bahçede ..." cümlesindeki boşluğa hangisi getirilmelidir?

- A) uyuyorum B) uyuyor
C) uyuyorsunuz D) uyuyoruz

3. Hangi cümlede tekil özneye saygı için çoğul yüklem getirilmiştir?

- A) Çocuklar parkta oynadılar.
B) Biz erkenden yola çıktık.
C) Müdür Bey toplantıya katıldılar.
D) Yapraklar yere döküldü.

4. "Babam ve ben hafta sonu balığa ..." boşluğuna hangisi gelmelidir?

- A) gitti B) gittiler
C) gittin D) gittik

5. Hangi cümlede yüklem tekil olması daha uygundur?

- A) Öğrenciler sıraya girdiler.
B) Bulutlar gökyüzünü kapladılar.
C) Yolcular otobüse bindiler.
D) Siz ödevi bitirdiniz.

6. "Sen ve Arda bu akşam bize ..." boşluğuna hangisi gelmelidir?

- A) geleceğim B) gelecek
C) geleceksiniz D) geleceğiz

7. "Dün akşam parkta çocuklar oynadı." cümlesinin öznesi hangisidir?

- A) dün akşam B) parkta
C) oynadı D) çocuklar

8. Hangi cümlede özne ile yüklem arasında uyumsuzluk vardır?

- A) Ben ve Ali ödevi bitirdi. B) Biz ödevi bitirdik.
C) Ali ödevi bitirdi. D) Siz ödevi bitirdiniz.

9. Hangi cümlede yüklem çoğul eki alsa da doğal olur?

- A) Ağaçlar sarardı. B) Ziller çaldı.
C) Yolcular indi. D) Kapılar açıldı.

10. "Öğretmenim, siz ne düşünüyorsunuz?" cümlesinde "siz" neden kullanılmıştır?

- A) Özne çoğul olduğu için
B) Özne insan dışı olduğu için
C) Yüklem isim olduğu için
D) Saygı bildirmek için

Cevap anahtarı

1. A · Özne "biz", yüklem "kazandık"; ikisi de birinci çoğul kişidir.
3. C · "Müdür Bey" tek kişidir; yüklem saygı için çoğuldur.
5. B · "Bulutlar" insan dışı çoğul öznedir; "kapladı" daha uygundur.
7. D · "Kim oynadı?" sorusunun cevabı "çocuklar"dır.
9. C · "Yolcular" insan olan çoğul öznedir; "indi" de "indiler" de olur.

2. B · İnsan dışı çoğul özne genellikle tekil yüklem alır.
4. D · Öznede "ben" olduğu için yüklem "biz"e göre çekimlenir.
6. C · Sen ve Arda "siz" eder; yüklem ikinci çoğul kişi ekini alır.
8. A · Öznede "ben" var; yüklem "bitirdik" olmalıdır.
10. D · Tek kişiye "siz" denmesi saygı bildirir; yüklem de buna uyar.

Konunun tam anlatımı ve daha fazla soru:

tahtaapp.com/blog/dersler/6-sinif-turkce-ozne-yuklem-uyumu-konu-anlatimi